

LÄROPLAN FÖR
FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN I
LARSMO KOMMUN

Namn	Läroplan för förskoleundervisningen i Larsmo kommun
Kommun	Larsmo
Arbetsgrupp	Planen för förskolan är uppdaterad av en arbetsgrupp under våren 2019-våren 2020
Illustratör	Ida Kecklund
Träder i kraft	1.8.2020

Uppdaterad 3.8.2023, kapitel 4.6 Elevvård

Läroplan för förskoleundervisningen i Larsmo kommun

Innehållsförteckning

1. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål	1
1.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen	3
1.3 Värdegrunden.....	4
1.4 Synen på lärande.....	5
1.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen	5
1.5.1 Förmåga att tänka och lära sig	6
1.5.2 Kulturell och kommunikativ kompetens.....	6
1.5.3 Vardagskompetens	6
1.5.4 Multilitteracitet.....	7
1.5.5 Digital kompetens	7
1.5.6 Förmåga att delta och påverka	8
1.6 Mål och förverkligande av mångsidig kompetens.....	9
2. Verksamhetskultur som stöd för växande och lärande	11
2.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.....	11
2.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen	12
2.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna	13
2.4 Mångsidiga arbetssätt.....	16
2.5 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet.....	17
2.6 Specifika frågor angående språk och kultur	18
3. Gemensamma mål för hur undervisningen förverkligas genom lärområden	21
3.1 Mina många uttrycksformer	22
3.2 Språkets rika värld	23
3.3 Jag och vår gemenskap	25
3.4 Jag utforskar min omgivning.....	26
3.5. Jag växer och utvecklas.....	28
4. Stöd för växande och lärande	35
4.1 Allmänt stöd.....	36

4.2 Intensifierat stöd.....	37
4.2.1 Pedagogisk bedömning	37
4.2.2 Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd.....	38
4.3. Särskilt stöd.....	39
4.3.1 Pedagogisk utredning.....	40
4.3.2 Beslut om särskilt stöd	41
4.3.3 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.....	41
4.3.4 Förlängd läroplikt.....	43
4.4 Rutiner gällande stöd i Larsmo kommun	44
4.5 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning	45
4.6 Elevvård.....	46
5. Bilagor.....	47
Intervju med förskolebarnet	48
Föräldrakät.....	49
Barnets självvärdering.....	50
Barnets och föräldrarnas utvärdering	51
Stödåtgärder förskolan-åk 9.....	54
Pedagogisk bedömning inom småbarnspedagogik / och förskola.....	55
Plan för lärande inom småbarnspedagogik och förskola	58
Pedagogisk Utredning	61
Individuell läroplan för barn i behov av kontinuerligt stöd	64

1. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter.

Läroplanen är gemensam för förskolorna i Larsmo, och den är utarbetad med hänsyn till övriga lokala planer som berör utbildning, fostran, barn och familjer. I Larsmo arbetar förskolorna i nära anslutning till den skola som de hör ihop med. Förskolorna samarbetar också sinsemellan.

Anordnaren av förskoleundervisning sammanställer utgående från läroplanen en årlig plan, som är en del av skolornas läsårsplan. Vårdnadshavarna underrättas om var den finns att tillgå. I planen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje förskoleenhet under det aktuella året. Förskolepersonalen och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. Också barnens synpunkter beaktas och används i utvecklingsarbetet. Särskild vikt läggs vid att skapa metoder för samarbete så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt.

För att trygga en enhetlig lärtig för barnen är det viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan. Kommunens social- och hälsovård kan också delta i uppgörandet av läroplanen.

Ett barn som deltar i förskoleundervisning har rätt att varje dag i förskolan få undervisning enligt läroplanen samt sådan handledning och sådant stöd som förutsätts för en gynnsam utveckling och inläring. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i förskolan följa den läroplan som anordnaren av förskoleundervisning fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också de individuella planer som anknyter till stöd för barnets växande och lärande ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen. Vårdnadshavarna och andra intressenter kan ta del av förskolans läroplan och den årliga läsårsplanen via länk från kommunens hemsida, via skolornas hemsidor och webbportalen Wilma.

Anordnaren av förskoleundervisning utvärderar förskoleundervisningen och dess effekt och deltar i extern utvärdering av sin verksamhet, för att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och den årliga plan som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. En konstruktiv och öppen självvärdering är en viktig utvecklingsfaktor på enheterna.

Innehållet i läroplanen utvärderas regelbundet av personalen, vårdnadshavarna och barnen genom samtal och centrala utvärderingar. Samverkan med småbarnspedagogiken sker vid gemensamma möten som skapas naturligt i vardagen eller som någon part sammankallar till.

Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås. Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, elev- och studerandevårdslagen samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling, jämställdhetslagen, Europakonventionen om mänskliga rättigheter och FN:s konvention om barnets rättigheter.

I förskoleundervisningen i Larsmo är undervisningsspråket i huvudsak svenska. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Målet för förskoleundervisningen är att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår och ska ges under minst 700 timmar. För barn som omfattas av förlängd läroplikt beskrivs alternativen i avsnittet om särskilt stöd (4.3). Förskoleundervisningen ska ordnas så att barn som deltar i förskoleundervisning har möjlighet att använda andra tjänster inom småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen ska på ett positivt sätt ta hänsyn till barnens olika språkliga, kulturella och religiösa bakgrund eller åskådning. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra.

Vid anordnandet av undervisning ska dessutom föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn, beaktas. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

1.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen

Det är viktigt att småbarnspedagogik, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en helhet som framskrider på ett logiskt sätt med tanke på barnens växande och lärande. För att barnens växande och lärande ska fortlöpa smidigt, ska övergångarna planeras och utvärderas gemensamt på det sätt som beskrivs i avsnittet 2.3. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtig. Målet är att varje barns lärtig fortlöper smidigt från småbarnspedagogik till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på förskolenheterna och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla, med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för växande och lärande samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsövergripande samarbete.

Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Individuella mål främjar barnens växande och lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren. En plan för barnets lärande ska alltid utarbetas ifall barnet får

intensifierat stöd. För barn som omfattas av särskilt stöd ska en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga inlärningsupplevelser och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med saker som intresserar barnen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och att bli intresserade av nya saker.

När vårdnadshavaren anmält sitt barn till förskolan, är utgångspunkten att barnet deltar i all verksamhet. Utbildningsanordnaren beslutar och informerar vårdnadshavaren om förfaringsätt gällande anhållan om befrielse på grund av barnets sjukdom eller annan orsak. Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att förskolebarnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

1.3 Värdegrunden

Förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Det är viktigt att respektera att barn är olika, att de betar sig och lär sig på olika sätt. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska spöras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen ska ges möjlighet att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik. Samarbetet mellan förskolepersonalen och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Förskolepersonalen ska bemöta olika familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bl.a. jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling. Undervisningen ska präglas av religiös pluralism samt vara partipolitiskt och konfessionellt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

1.4 Synen på lärande

Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små arbeten, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens. Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

1.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan. Uppdraget grundar sig på principen om att undervisningen är en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I

förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

1.5.1 Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande. Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över sitt lärande. Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar (t.ex. Koordination, balans, öga-hand) stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt våga misslyckas att inte ge upp om de misslyckas, utan lära sig av eventuella misslyckanden. Arbetet dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande. Koncentration, uthållighet, planering, utvärdering, problemlösning och mod att våga pröva, uppmuntras.

1.5.2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön. Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt. Samarbete, empati, hjälpsamhet, kommunikationsförmåga och förmåga att kunna lyssna uppmuntras.

1.5.3 Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden. I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen

av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig motion som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt. Sund självkänsla, sociala färdigheter, respekt, trygghet, kunskap om närmiljön samt god hälsa, betonas.

1.5.4 Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser. Ett fungerande språk (förmåga att uttrycka sig muntligt och skriftligt), samt förmåga att kunna använda digitala hjälpmedel, betonas.

1.5.5 Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens. Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt. Fokus ligger på en riktig och trygg användning av tekniken. I Larsmo följer förskolorna **Larsmos digitala lärtig** som gjorts upp för undervisningen i småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. Pedagogerna i förskolorna behöver årligen bekanta sig med anvisningarna i den digitala lärtigen.

1.5.6 Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stöda barnens framväxande förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna. Samarbete, förmåga att följa regler, alla barns rätt att bli sedda och hörda, betonas. Respekt, hänsyn, turtagning, ansvar och samarbete poängteras.

1.6 Mål och förverkligande av mångsidig kompetens

1. Förmåga att tänka och lära sig

Mål

Utveckla barnets kommunikations-färdigheter

Väcka barnets intresse för att lära sig

Stärka barnets tro på sitt eget kunnande

Hur

Diskutera och reflektera

Lära barnet att lyssna på andra

Få pröva och lyckas samt misslyckas

Leka sig till lärande

2. Kulturell och kommunikativ kompetens

Mål

Barnet lär sig uttrycka sig och förstå andra

Stärka barnets sociala färdigheter

Utveckla barnets samarbetsförmåga

Låta barnet bekanta sig med sin närmiljö

Hur

Träna samspel på olika sätt

Uppmärksamma traditioner och fester

Leka tillsammans

3. Vardagskompetens

Mål

Utveckla barnets förmåga att kunna ta hand om sig själv, sin hälsa och veta hur man mår bra

Stärka barnets självkänsla

Utveckla barnets förståelse för närmiljön och en hållbar livsstil

Lägga grunden för en positiv framtidstro

Hur

Lära sig vad man mår bra av

Lära sig betydelsen av motion och vila

Leka i naturen

4. Multilitteracitet

Mål

Utveckla barnets förmåga att tolka och producera olika slag av information

Väcka intresse för att läsa och skriva

Utveckla barnets matematiska tänkande

Hur

Lyssna på sagor och berättelser

Bekanta sig med bokstäver och siffror

Producera egna texter och bilder

Utveckla barnets mångsidiga läs-, skriv- och matematiska färdigheter

5. Digital kompetens

Mål

Utveckla barnets förmåga att använda informationsverktyg på ett riktigt och tryggt sätt

Utveckla barnets skriv- och läsfärdigheter

Utveckla barnets kreativa tänkande och samarbetsförmåga

Hur

Bekanta sig med olika sätt att använda informations- och kommunikationsverktyg

Lära barnet trygg digital användning

Barnet ska på ett lekfullt sätt få testa och producera digitala texter och bilder

6. Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Mål

Utveckla barnets förståelse för demokrati

Utveckla barnets förmåga att delta och påverka

Utveckla barnets förståelse för regler och överenskommelser

Hur

Ge barnet möjlighet att delta i planering, genomförande och utvärdering

Lära barnet att följa gemensamma regler, visa hänsyn och respektera varandra

Uppmuntra barnet att hjälpa andra och kunna be om hjälp

2. Verksamhetskultur som stöd för växande och lärande

2.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen. Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringssätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringssätten. Anordnaren av förskoleundervisning och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens lärande ska fortlöpa smidigt är det nödvändigt att samarbeta med den övriga småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt sakkunniga inom stöd och elevvård.

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla men ger varje barn möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. Verksamheten ska utvecklas i en riktning som stödjer inkludering och kulturell mångfald. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja utvecklingen av öppen kommunikation och kollaborativa arbetsätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. Verksamhetskulturen ska stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet.

Glädje av lärande och insikt

Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikter. Den kulturella årscykeln i förskolan kryddas med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer. Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitlet om elevvård följas.

Målen för utvecklingen av verksamhetskulturen i Larsmos förskolor är att genom samarbete skapa en god och respektfull process i förskoleverksamheten. Verksamheten skall kännetecknas av en öppen kommunikation, upptäckarglädje och av deltagarnas vilja att bära ansvar. Barnen skall i en trygg atmosfär få utveckla en god självkänsla och ett gott självförtroende som de unika individer de är.

Utvärdering sker via allmänna utvärderingar som utbildningsanordnaren genomför och via interna utvärderingar som görs i samarbete med närskolan och inom de enskilda enheterna. I samband med utvecklingssamtal med föräldrarna utvärderas också målen.

2.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens växande, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar

och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen som beskrivs i Principer för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna.

Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhets betonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande. Förskolorna i Larsmo verkar i ändamålsenliga utrymmen som är planerade för förskoleverksamhet. Förskolorna är dessutom placerade i fina miljöer med närhet till skog och hav. Detta möjliggör en omväxlande verksamhet med pedagogisk undervisning både inne och ute. Närheten till naturen gynnar verksamhet som till exempel Skogsmulle, vandringar och användningen av skogen som pedagogiskt utrymme. Lärmiljöerna utvärderas via interna eller lokala utvärderingar samt via diskussioner mellan lärare-vårdnadshavare - barn.

2.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av anordnaren av förskoleundervisning.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärtigen. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens växande och lärande ska undervisnings- och stödmotoderna vara enhetliga. Utvecklandet av läroplanerna sker i samverkan med småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen.

Förskolepersonalen ska samarbeta med personalen inom social- och hälsovården för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för barnens växande och lärande samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan förskolepersonalen och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Förskoleundervisningen i Larsmo är en del av bildningsväsendet och förskolorna är placerade i nära anknytning till skolorna. Detta gynnar ett naturligt samarbete mellan förskola och skola. Förskolan och skolan samarbetar i den dagliga verksamheten samt kring till exempel temadagar och idrottsdagar. Fester kan även med fördel hållas gemensamt. Förskolorna i Larsmo håller gemensamma planeringsmöten några gånger per år. Förskollärarna deltar i samplanering tillsammans med skolans lärare.

Samarbete med vårdnadshavarna

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskolans personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt

utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Förskolepersonalen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens växande och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt växande och lärande. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samtliga förskolor i Larsmo använder Wilma som informations- och kommunikationskanal mellan förskolan och vårdnadshavarna. Hem- och Skola-förening använder också Wilma som en kanal för samarbeten. I övrigt fungerar samarbetet med vårdnadshavarna enligt de nationella föreskrifterna.

Samarbete vid övergångarna

Anordnaren av förskoleundervisning ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens växande och lärande. Information som är nödvändig för anordnande av stöd för lärande och elevvård överförs när barnet övergår från en enhet till en annan eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets växande och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildning.

På våren bjuder förskolorna i Larsmo in blivande elever och deras vårdnadshavare för att bekanta sig med förskolan. På våren hålls också informationsöverföringsmöten. I mötet deltar rektor, förskollärare, speciallärare, hälsovårdare, familjedagvårdare, dagklubbsledare och lärare inom småbarnspedagogiken. Målsättningen är att personalen på förskolan skall få ta del av den information gällande barnet som är nödvändig för att undervisningen på förskolan skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Särskild vikt läggs vid de barn som är i behov av extra stöd av något slag. Vårdnadshavarna bör ge sitt samtycke till att information ges vidare. Skolan bjuder på våren in de blivande eleverna för att bekanta sig med skolan.

2.4 Mångsidiga arbetsätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetsätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Valet och användningen av arbetsätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens växande och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetsätt.

Arbetsätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet - färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärstig. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetsätt i grupper, parvist och självständigt.

Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten, valet av arbetsätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetsätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetsätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetsätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Larsmos närhet till naturen samt relativt nya och ändamålsenliga innemiljöer möjliggör en förskoleverksamhet med många olika arbetsätt både inne och ute.

Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker. Arbetsätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen samt vårdnadshavarna. Utöver den fria leken skall barnet via styrd lek få möjlighet att bekanta sig med vardagliga situationer som till exempel bank, butik, sjukhus m.m.

Förskolorna i Larsmo använder lärplattor i förskoleundervisningen. Via lärplattan får barnet lära sig att arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Det lärområde som behandlas kan med fördel tangeras av övningar på lärplattor. Med hjälp av lärplattor kan barnet också fotografera, filma och redigera eget insamlat material. Barnen i förskolan följer den digitala lärstigen som tutorerna i Larsmo gjort upp.

Personalen filmar och fotograferar barnet i den dagliga verksamheten och materialet kan användas som grund för diskussioner och utvärderingar med barn och föräldrar. Materialet kan också utgöra en bas för personalens utvärdering av den dagliga verksamheten. Personalen utvärderar verksamheten dagligen genom diskussioner. Barnet och vårdnadshavarna intervjuas regelbundet och får komma med åsikter om verksamheten.

2.5 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns välbefinnande, växande och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evaluerings slutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga förskolepersonalen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag är att tillsammans med vårdnadshavarna skapa gynnsamma förutsättningar för barnet att utvecklas och lära sig. För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Förskoleläraren ska använda informationen för att planera barnets individuella mål i samråd med vårdnadshavaren och barnet. En plan för barnets lärande i förskoleundervisningen kan användas som hjälp vid planeringen.

Läraren ska följa upp varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och bedömningen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen, och den utvärdering som baserar sig på den, anpassa undervisningen, lärmiljöerna och barnens eventuella stöd.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och om områden som de behöver utveckla. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn. Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt

egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats.

Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig. När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, växande och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Vid överföringen av information kan dokument som beskriver barnets framsteg i förskolan och den eventuella planen för lärande eller IP som utarbetats i förskolan utnyttjas. Anordnaren av förskoleundervisning bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande föreskrifter iakttas. Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens växande och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten.

När läsåret avslutas ges barnen ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen. I intyget antecknas intygets namn, vem som ordnat förskoleundervisningen, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På betygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

Utveckling hos barnet som baserar sig på självvärdering och mottagen respons sker kontinuerligt under hela läsåret. Förskolläraren, vårdnadshavarna och barnet samarbetar för barnets utveckling. Vid stadiövergång ges information vidare genom överföringsblankett samt via muntlig information till blivande lärare i åk 1.

2.6 Specifika frågor angående språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn. Enligt lagen om grundläggande utbildning är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara teckenspråk.

Undervisningsspråket kan även vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Förskoleundervisning för teckenspråkiga barn genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identitet genom att ge dem möjlighet att tillägna sig teckenspråk. Målet är också att stärka kunskaperna i det svenska eller finska teckenspråket och teckenförrådet samt att sporra barnen att använda teckenspråk och öka deras förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer.

I förskoleundervisningen ska barn med annat modersmål och flerspråkiga barn få stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska/finska ska främjas inom de olika delområdena av språkkunskap utgående från barnens behov och förutsättningar, både genom ledd verksamhet och i förskolans vardag. Separat undervisning i svenska/finska som andraspråk och undervisning i barnens eget/ egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet. Barn med invandrarbakgrund kan delta antingen i förskoleundervisning eller i undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen eller i bådadera.

Förskoleundervisning på två språk

Målet för förskoleundervisning på två språk är att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda en mångsidigare språkfostran än i normal förskoleundervisning. Undervisningen ska erbjuda inspirerande språkinläringssituationer som lägger grund för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö utvecklar barnens språkmedvetenhet. Barnens två- eller flerspråkiga språkidentitet ska stödjas och de ska ges möjlighet att använda och lära sig språken på ett aktiverande och lekfullt sätt.

I förskoleundervisning som ordnas på ovannämnda sätt möts också olika kulturer som medvetet tas upp och diskuteras på ett naturligt sätt. I mindre omfattande förskoleundervisning på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språket. I omfattande förskoleundervisning på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en tvåspråkig miljö och att förutom på undervisningsspråket också lära sig på ett annat språk.

I fall av förskoleundervisning på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att olika språkgrupper får behövligt stöd för sitt lärande. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i undervisningen. Sådana barn hänvisas i allmänhet till förberedande undervisning, om sådan finns.

I förskoleundervisning på två språk ska verksamheten planeras så att undervisningen bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av lärarens språkbruk och barnens aktiviteter. Om möjligt använder var och en lärare endast ett av de båda språken aktivt. Barnen ska spurras att använda språken mångsidigt. Barnen får också bekanta sig med de kulturer som anknyter till undervisningsspråken. Målet är att de får färdigheter att fortsätta studera på båda språken. Det här ställer krav på lärmiljöerna och förutsätter samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

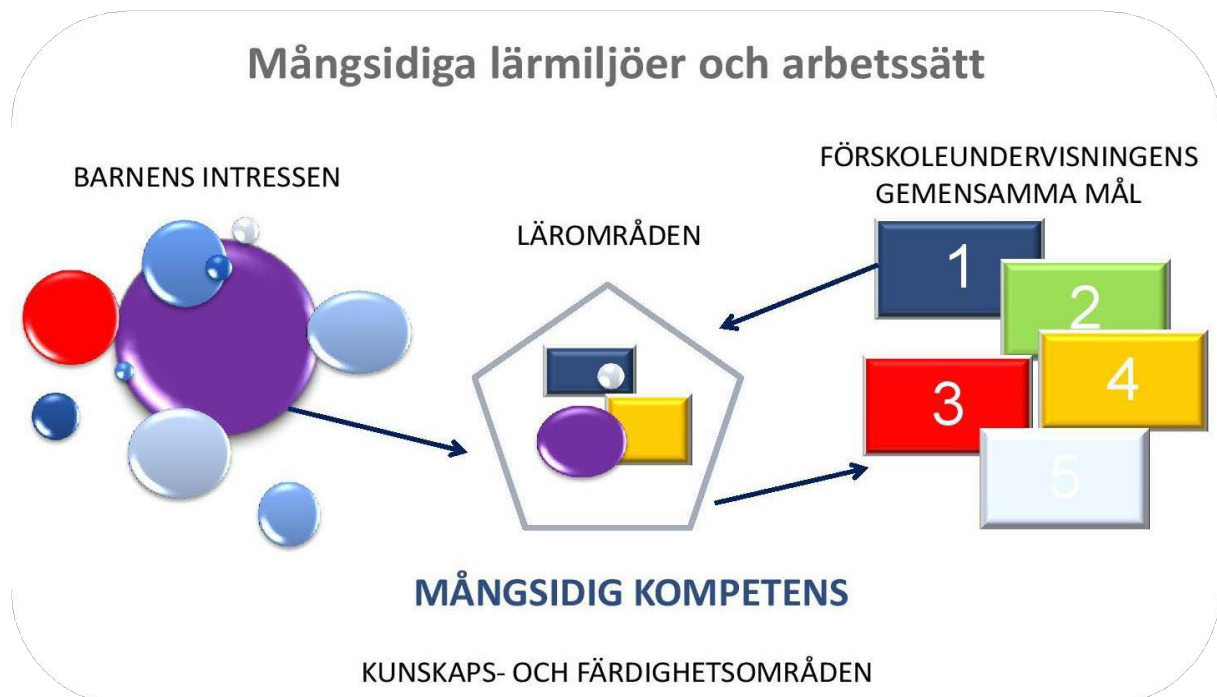
Med språkberikad förskoleundervisning avses här förskoleundervisning, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språkberikad förskoleundervisning ger naturliga möjligheter att lyfta fram flerspråkighet och kulturell mångfald i förskolans vardag och verksamhetskultur. Målet är att barnen är både språkinlärare och språkanvändare. Målet kan vara att övergå till språkberikad, eller annan grundläggande utbildning på två språk. När det till förskolegrupperna kommer elever med annan språklig eller kulturell bakgrund tas detta i beaktande och en omarbetning av läroplanen görs till den del det behövs för förskoleundervisningen.

3. Gemensamma mål för hur undervisningen förverkligas genom lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel.

Målet för undervisningen inom ett lärområden är att stöda barnets växande och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. **Leken** och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet.

Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och att de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra. Inom lärområdena erbjuds barnen nya och inspirerande lär upplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar. Lärområdena i förskoleundervisningen ska utformas så att målen och innehållet kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt. Man beaktar barnens intressen inom olika lärområden, och dessa fås fram genom observationer och genom diskussioner med barn och föräldrar.

3.1 Mina många uttrycksformer

Barnens inlärningsförutsättningar, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningens uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom musik, bildkonst, slöjd samt genom att uttrycka sig verbalt och kroppsligt. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka samtidigt som multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Mål för undervisningen inom detta delområde

- I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna utvärderas tillsammans och de gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen.
- Den musikaliska verksamheten i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Förskoleundervisningen ska ge barnen möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Man leker, experimenterar och improviserar med musik.
- I förskoleundervisningen ska barnen få öva sig att slöjda och använda olika arbetsredskap. Barnen får pröva på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.
- Utvecklingen av barnens visuella tänkande och visuella uttryck ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder.

Undervisningen utgår från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen.

- I förskolan uppmuntras barnen att uttrycka sig muntligt och kroppsligt med hjälp av lek och olika övningar. Leken och dess många uttrycksformer betonas i Larsmos förskolor. Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädjas över sitt lärande. Leken och fantasin har stor betydelse då barnet lär sig nya färdigheter och inhämtar ny kunskap. Leken ger barnet upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker.
- Barnen ska ges erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans. Förskolebarnen i Larsmo skall under förskoleåret erbjudas möjlighet att ta del av det kulturella utbudet i närregionen via t.ex. Teaterbesök och musikevenemang.

3.2 Språkets rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens språkliga färdigheter från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjars i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

Mål för undervisningen inom detta delområde

- Utvecklingen av barnens kunskaper svenska/finska/samiska/teckenspråk ska stödja på olika sätt i förskoleundervisningen. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera,

att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala. Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärarens exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

- Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjas genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang. Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst. Utvecklingen av barnens finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjas med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.
- I förskoleundervisningen ska man tillsammans iaktta olika språk för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedomen och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas. Förskolan arbetar för en ökad språkmedvetenhet hos barnet. I förskolan bör intresset för att lära sig bokstäverna väckas hos barnet. Larsmo värnar om dialekten men förskolebarnet bör förstå standardsvenska i lärmiljön. I förskolan i Larsmo får barnet bekanta sig med det andra inhemska språket, finska, genom lekar, sånger och litteratur. Finskan skall finnas med i verksamheten kontinuerligt varje vecka. Målet är att väcka barnets intresse för språket och därför skall finskan användas på ett lustfyllt sätt där leken betonas.
- I Larsmo följer förskolorna **Larsmos språkstig** som gjorts upp för undervisningen i småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. Pedagogerna i förskolorna behöver årligen bekanta sig med anvisningarna i språkstigen.

Länk till Larsmos finska-materialbank <https://sprakenslarstig.home.blog/>

3.3 Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras livsmiljö större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett historiskt och samhällsligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Mål för undervisningen inom detta lärområde

- Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett historiskt perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.
- Barnens intresse för samhällsfrågor ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningsenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.
- Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam etisk fostran. Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och

fel. Naturliga arbetssätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.

- Inom åskådningsfostran bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön. Via olika besök och utfärder i närregionen väcks barnets intresse för samhällelig verksamhet och barnet förstår sin egen plats och uppgift i den samhällliga gemenskapen.

3.4 Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens matematiska färdigheter och teknologi- och miljöfostran är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iaktta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Mål för undervisningen inom detta lärområde

- Barnen sporras att utveckla sina matematiska färdigheter med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp

av bilder och olika redskap. Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningsuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder. Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan.

För att stärka barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem. I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider. I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

- Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iakttas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivselsmiljö i miljön. Larsmo är en skärgårdskommun där fiske, jakt och skärgårdsliv är av vikt. Förskolebarnet skall få möjlighet att bekanta sig med sin hembygd med tillhörande seder och bruk. Miljöfostran och naturkännedom betonas.

Temahelheter som bör tas upp under året är följande;

- Tid (årstid, år, månad, vecka, dag, timme, minut, sekund)
- Vår fauna i närmiljön, land och hav, djur och växter
- Allemansrätten
- Avfallshantering och ekologiskt tänkande
- Trafiken, hur barnet skall röra sig tryggt i trafiken

- Man ger tillsammans med barnen akt på tekniska lösningar i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

3.5. Jag växer och utvecklas

I förskoleundervisningen närmar man sig detta lärområde ur motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och motion samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions- och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Mål för undervisningen inom detta lärområde

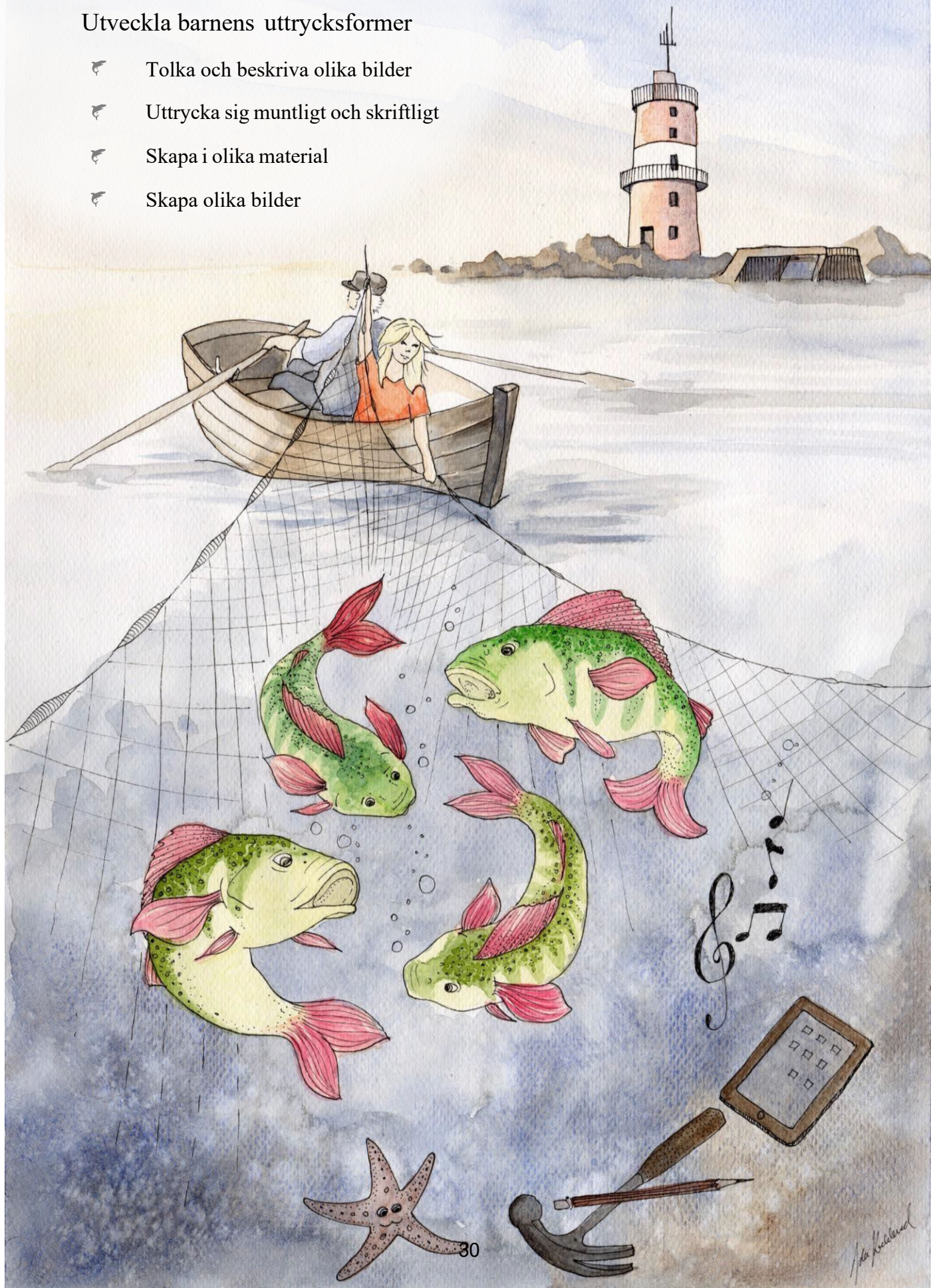
- Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att röra på sig på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av motion och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till omgivningen. Utöver handledd motion ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen spurras att motionera också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus. Larsmos närhet till naturen främjar rörelse i skog och mark under alla årstider. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana.
- Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.
- I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens kunskaper om mat. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av måttlig konsumtion. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

- Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för välbefinnandet och hälsan. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och över hur vi själva kan påverka vår hälsa och vårt psykiska välbefinnande. Barnen övar i vardagliga situationer att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och motion och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.
- Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett tryggt liv, respektfullt bemötande och integritet. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt. Förskolebarnet skall via kunskap om olikheter i samhället runtomkring, samt runt om i världen, få redskap till att bemöta och hantera dessa olikheter. Barnet skall förstå att det självt och alla andra har rätt att vara de unika individer de är.

Mina många uttrycksformer

Utveckla barnens uttrycksformer

- ☞ Tolka och beskriva olika bilder
- ☞ Uttrycka sig muntligt och skriftligt
- ☞ Skapa i olika material
- ☞ Skapa olika bilder

Språkets rika värld

Utveckla barnens språkliga färdigheter

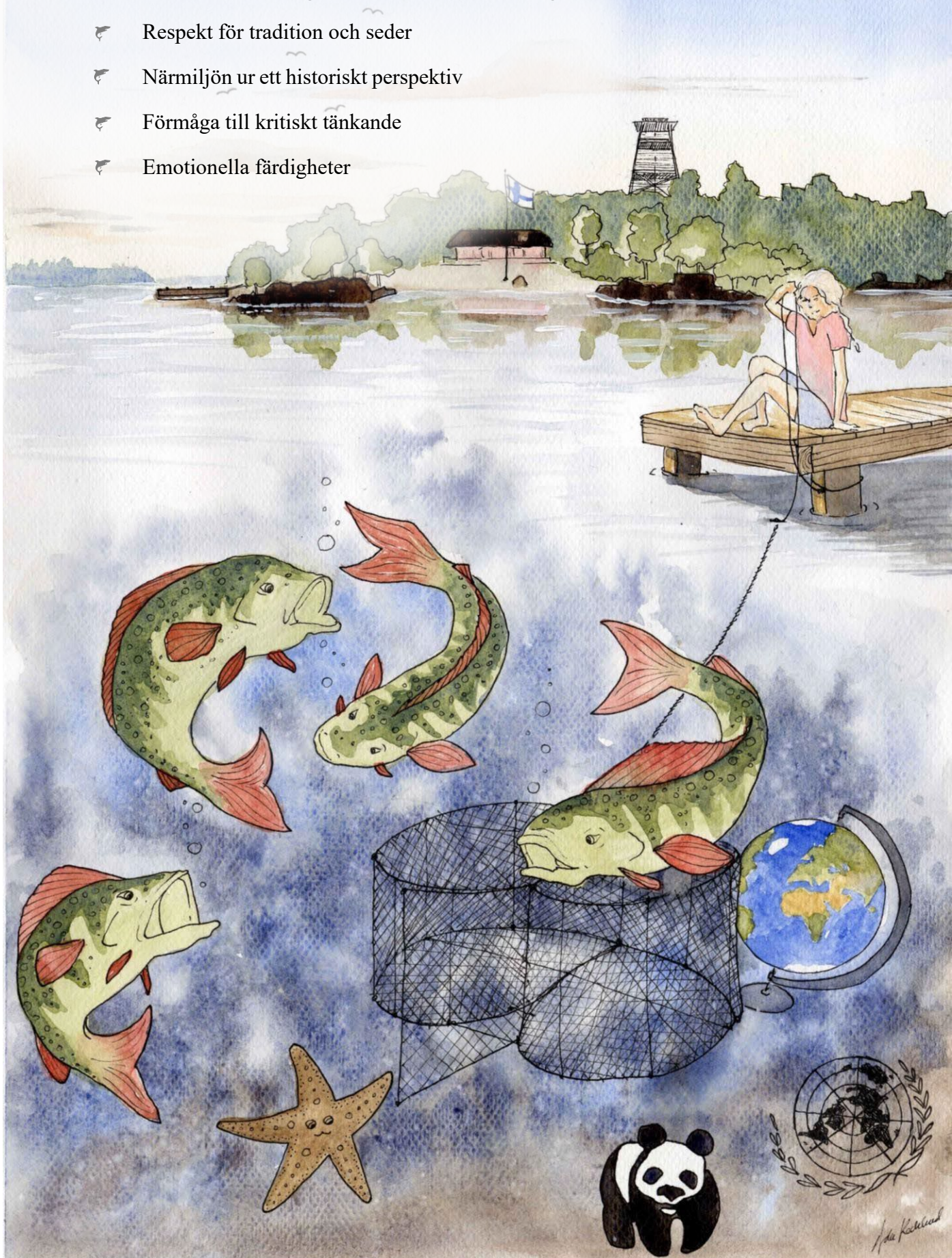
- ☞ Språklig medvetenhet
- ☞ Intresset för bokstäver
- ☞ Kunskaper i finska och svenska
- ☞ Tillsammans iakttä olik språk

Jag och vår gemenskap

Stärka barnens förmåga som samhällsmedborgare

- ☞ Respekt för tradition och seder
- ☞ Närmiljön ur ett historiskt perspektiv
- ☞ Förmåga till kritiskt tänkande
- ☞ Emotionella färdigheter

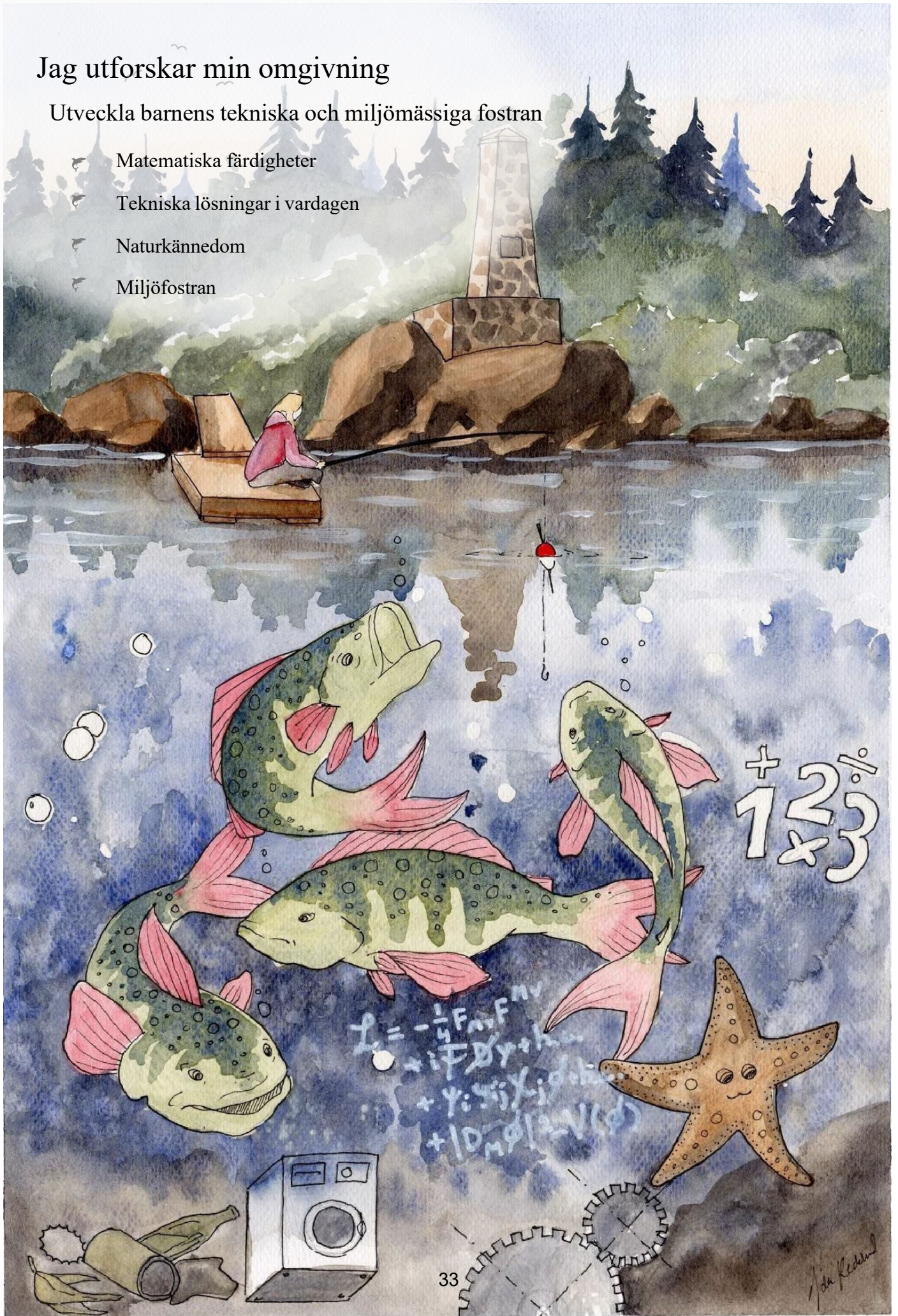

Ida Kocklund

Jag utforskar min omgivning

Utveckla barnens tekniska och miljömässiga fostran

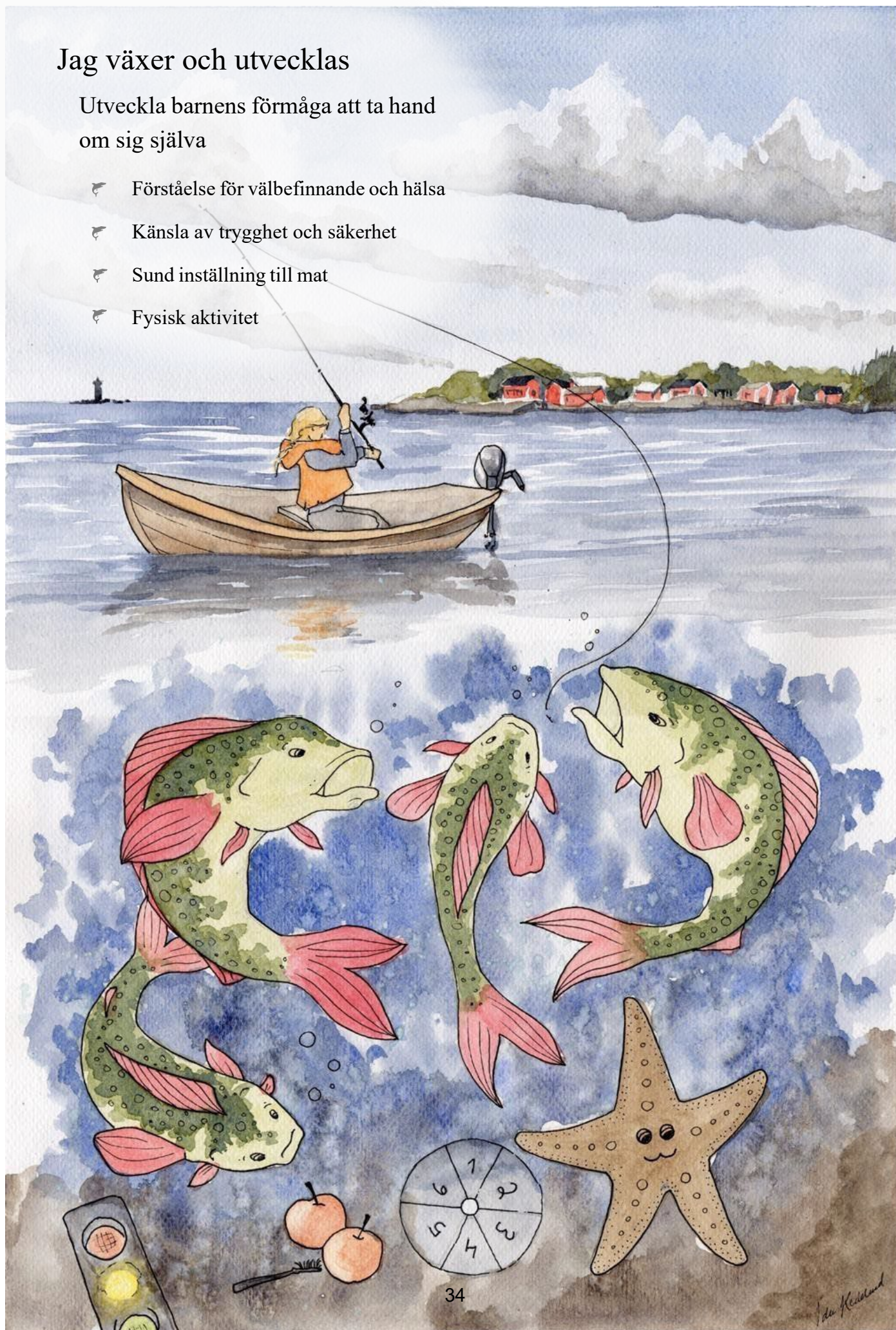
- ☞ Matematiska färdigheter
- ☞ Tekniska lösningar i vardagen
- ☞ Naturkännedom
- ☞ Miljöfostran

Jag växer och utvecklas

Utveckla barnens förmåga att ta hand om sig själva

- ☞ Förståelse för välbefinnande och hälsa
- ☞ Känsla av trygghet och säkerhet
- ☞ Sund inställning till mat
- ☞ Fysisk aktivitet

4. Stöd för växande och lärande

Barn som deltar i förskoleundervisning omfattas av stöd för växande och lärande enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen har barnen rätt att få tillräckligt stöd genast när behov uppstår. Det finns tre nivåer av stöd för växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och förändras enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Det är viktigt att behovet av stöd identifieras och att stöd för växande och lärande ges på ett tidigt stadium för att förhindra att svårigheterna/utmaningarna växer och blir mera komplicerade. Stödet för växande och lärande ska ordnas utgående från såväl det enskilda barnets som barngruppens styrkor respektive inlärnings- och utvecklingsbehov.

Det är viktigt att i förskolan se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. Det stödjer barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig respons och information om lärandet ska metodiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset blir barnen medvetna om hur lärandet framskrider.

Stödet för växande och lärande innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Särskild vikt ska läggas vid att lärandet kan förflyta så obehindrat som möjligt och att inlärnings svårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Yrkesövergripande samarbete mellan lärare, speciallärare, övrig förskolepersonal och andra sakkunniga har stor betydelse för att behovet av stöd ska upptäckas och när stödet planeras och genomförs. Vilka sakkunniga som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall. Principen är att behovet av stöd ska bedömas och beslut om stöd enligt lagen om grundläggande utbildning fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen inletts. Ofta har barnets behov av stöd observerats redan innan förskoleundervisningen inletts. Samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets tidigare småbarnspedagogik, rådgivningen och vårdnadshavarna bidrar till kontinuitet i barnets välbefinnande och lärande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskolan ska utnyttjas i förskoleundervisningen.

När behovet av stöd bedöms granskas först de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen samt lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på arbetssätten kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för barnet. Barnet ska i första hand ges stöd i den egna förskolegruppen genom olika flexibla arrangemang, om inte barnets bästa nödvändigtvis förutsätter att barnet flyttas till en annan grupp eller enhet. Om barnet utöver förskoleundervisning också använder sig av andra tjänster inom småbarnspedagogiken, ska förskolepersonalen och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets växande och lärande.

Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd, undervisning och fostran ska ordnas så att varje barn får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Förskolepersonalen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Det är bra att informera alla vårdnadshavare om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stöd. Barnen ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt. Det är viktigt att förskolepersonalen kontaktar vårdnadshavaren genast om det framgår att ett barn har svårigheter/utmaningar i utvecklingen eller lärandet. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vårdnadshavaren ska uppmuntras att stödja sitt barn i att nå sina mål. Det är bra att föräldrarna vet att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för växande och lärande och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet.

Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård). Nämnden för bildningstjänster beslutar om extra personal samt behov av extra material för att stöda växande och lärande.

4.1 Allmänt stöd

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grund för barnets växande, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas till exempel genom olika slags arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning och samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Det första sättet att möta ett barns behov av stöd är allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka stödåtgärder sätts in för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet. Inom det allmänna stödet möts barnets behov av stöd till exempel med hjälp av material och redskap som lämpar sig för barnets individuella behov samt undervisningsprogram som är avsedda för förskoleundervisningen och specialundervisning på deltid. En plan för barnets lärande kan användas i samband med allmänt stöd.

Varje barn skall ha möjlighet att utgående från egna förutsättningar få stöd för växande och lärande i alla situationer. Förskolläraren bekantar sig med tillgänglig information om barnet och iakttar tillsammans med övrig personal barnet i olika situationer i förskoleundervisningen. Information om barnet bör föras vidare till förskolan från den instans från vilken barnet kommer, t.ex. småbarnspedagogiken. Genom differentiering och flexibla grupparrangemang stöds barnet i sitt lärande. Pedagogisk handledning, smågruppsverksamhet och differentiering är centrala stödåtgärder inom det allmänna stödet.

Specialläraren kan vid behov ge handledning om stödåtgärder till förskolläraren, utföra olika test samt ge extra träning åt barnet. Det allmänna stödet skall utvärderas kontinuerligt, i princip

varje dag för att eventuella åtgärder skall kunna vidtas så snabbt som möjligt. Förskolan samarbetar med vårdnadshavarna och informerar om det stöd som barnet behöver och hur det ges.

4.2 Intensifierat stöd

Ett barn som behöver regelbundet stöd, eller flera olika former av stöd samtidigt, ska utgående från en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för barnets lärande. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte är tillräckligt och så länge barnet behöver det. Stödet är mera omfattande och mera långsiktigt än det allmänna stödet. Barnet behöver ofta flera former av stöd. Inom det intensifierade stödet kan alla former av stöd inom förskoleundervisningen användas, med undantag av den specialundervisning som ges på basis av ett beslut om särskilt stöd.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och förskolans övriga personal. Läraren ska ge barnet och vårdnadshavaren respons om barnets framsteg samt lyssna och ta hänsyn till deras åsikter. Under den tid barnet får intensifierat stöd ska läraren i samråd med vårdnadshavaren regelbundet följa upp barnets lärande och välbefinnande. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att barnet inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för barnets lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Intensifierat stöd ges i regel ända tills förskoleundervisningen avslutas. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det under förskoletiden sällan nödvändigt att fatta ett beslut om särskilt stöd för ett barn som får intensifierat stöd.

4.2.1 Pedagogisk bedömning

Inledningen av intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs:

- Barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel.
- Det allmänna stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat.
- Barnets intressen, barnets styrkor, inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande.
- En bedömning av vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas av.
- En bedömning av barnets behov av intensifierat stöd.

Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. Förskoleläraren eller flera lärare tillsammans gör den skriftliga pedagogiska bedömningen. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall

barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. Inledandet och ordnandet av intensifierat stöd och vid behov återgången till allmänt stöd ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården. Behandlingen förutsätter inte vårdnadshavarens tillstånd. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

4.2.2 Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som barnet får inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för barnets lärande. Planen för barnets lärande baserar sig på en godkänd läroplan och beskriver målen för barnets växande och lärande och vilka undervisningsarrangemang och stödåtgärder, som barnet behöver.

Målet är att ge barnet förutsättningar att nå sina mål. Den plan för barnets lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. I samband med att planen för barnets lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Om det sker förändringar i barnets situation, ska planen alltid justeras så att den motsvarar behovet av stöd. Planen för barnets lärande som utarbetas inom det intensifierade stödet ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- Barnets uppfattning om sina mål och intressen.
- Barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande.
- Barnets mål i anslutning till lärande, arbets- och kommunikationsfärdigheter.

Pedagogiska lösningar

- Lösningar som gäller lärmiljöerna.
- Lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera.
- Specialundervisning på deltid som ges till barnet
- Mål och åtgärder för handledning av barnet.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- Stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer.

- Tolknings- och biträdestjänster enligt lagen om grundläggande utbildning som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna.
- Samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, stöd som vårdnadshavaren erbjuder.
- Barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- Uppföljning av hur målen i planen för barnets lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- Granskning av planen för barnets lärande samt tidpunkt för granskningen
- Vilka personer som varit med och utarbetat planen

Planen för barnets lärande ska inte beskriva barnets personliga egenskaper. Den pedagogiska bedömningen görs av barnets förskollärare. Specialläraren och andra sakkunniga kan vid behov delta i bedömningen. Vårdnadshavarna skall alltid informeras om att en pedagogisk bedömning bör göras. Den pedagogiska bedömningen behandlas på pedagogiska gruppens möte. Om det på mötet kan fastslås att barnet behöver intensifierat stöd uppgörs en plan för lärande.

Uppföljning av planen bör ske regelbundet, minst två gånger under förskoleåret. I planen redogörs för det stöd som barnet är i behov av och hur det ordnas i praktiken. I planen beskrivs också hur stödet skall utvärderas och granskas. Blankett för pedagogisk bedömning samt blankett för plan för lärandet finns utarbetade.

4.3. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges barn som annars inte i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Barnets förutsättningar har kunnat försämrats på grund av exempelvis en funktionsvariation eller en allvarlig sjukdom. Syftet med det särskilda stödet är att ge barnet ett övergripande och systematiskt stöd för växande och lärande och att främja barnets inlärningsförutsättningar. Också ett barn som får särskilt stöd ska få uppleva glädje över att lyckas och lära sig. Detta stärker barnets självkänsla och motivation att lära sig.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av funktionsvariation, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som barnet behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisningen och det övriga stöd som barnet får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om

grundläggande utbildning kan användas. Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att det finns tillgång till specialpedagogisk kompetens när ett barn ges särskilt stöd.

Ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) som utarbetas för barnet. Syftet med de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen är i första hand att säkerställa barnets lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap. Utöver de pedagogiska lösningar i specialundervisningen som stödjer lärandet, har ett barn som får särskilt stöd också rätt till annat stöd i förskoleundervisningen. Sådant stöd är exempelvis individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

4.3.1 Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning göra en pedagogisk utredning om barnet. Anordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram en skriftlig utredning om:

- Barnets framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning
- Det intensifierade stöd som barnet fått, och om barnets helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör anordnaren av förskoleundervisning en bedömning av barnets behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör, kallas för pedagogisk utredning.

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs:

- Hur barnets lärande framskrider
- Barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- Det intensifierade stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- Barnets styrkor och intressen, barnets inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- En bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- En bedömning av behovet av särskilt stöd.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från barnets eventuella tidigare pedagogiska bedömning och plan för barnets lärande. Det är viktigt att samarbeta med barnet och

vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt.

För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs utöver en pedagogisk utredning eventuellt andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

4.3.2 Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste anordnaren av förskoleundervisning fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning höra barnet och vårdnadshavaren. Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen. Beslutet om särskilt stöd ska beskriva barnets huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster, andra tjänster som barnet behöver samt vid behov undantagsarrangemang i förskoleundervisningen. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. Motiveringarna till beslutet ingår i allmänhet i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden. Vanligtvis fattas ett beslut om särskilt stöd tidigast när förskoleundervisningen inleds. Endast för barn som omfattas av förlängd läroplikt måste beslutet fattas när barnet är fem år.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska behovet av särskilt stöd alltid granskas då barnets behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet om särskilt stöd. Att granska behovet under förskoletiden innebär i allmänhet att ändra på en viss sak i beslutet om särskilt stöd. Det kan till exempel gälla biträdestjänster eller särskilda hjälpmedel. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om barnet. Om barnet inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Barnet övergår därefter till intensifierat stöd.

Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det ovanligt att det särskilda stödet avslutas under barnets förskoletid.

4.3.3 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas för barnet. Planen ska beskriva hur barnet ges undervisning och annat stöd i enlighet med beslutet om särskilt stöd. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för barnets förskoleundervisning och lärande, undervisningens innehåll, de pedagogiska metoderna och hurdan stöd barnet behöver.

IP utarbetas alltid i samband med särskilt stöd och bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning. IP ska utarbetas utgående från barnets eventuella tidigare plan för lärande. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan

eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. Barnets lärare ska utarbeta planen tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Den individuella plan för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- Barnets uppfattning om sina mål och intressen
- Barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- Mål som anknyter till barnets lärande, arbetsfärdigheter och utveckling, såsom kunskapsmässiga, sociala, motoriska, språkliga och emotionella mål.

Pedagogiska lösningar

- Lösningar som gäller lärmiljöerna
- Lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- Specialundervisning som barnet erbjuds
- Mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- Stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- Tolknings- och biträdestjänster i enlighet med beslutet om särskilt stöd, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- Samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- Barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten
- En beskrivning av hur barnets transport till och från förskolan ordnas och vem som ansvarar för den samt av den handledda verksamheten och övervakningen som ordnas när barnet väntar på transport

Uppföljning och utvärdering av stödet

- Bedömning av barnets välbefinnande och lärande som helhet i samråd med barnet och vårdnadshavaren
- Uppföljning av hur målen i IP nås, utvärdering av vilken effektåtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- Granskning av IP samt tidpunkt för granskningen
- Vilka personer som varit med och utarbetat planen

Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska inte beskriva barnets personliga egenskaper. IP kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specifika tillstånd att överlåta information. IP ska vid behov ses över så att den motsvarar barnets behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska alltid ses över då barnets behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för barnets lärande och barnet övergår till intensifierat stöd.

4.3.4 Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av funktionsvariation eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för barnet som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan för hur undervisningen ordnas ska utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna hänvisas till stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika

alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på tre olika sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

4.4 Rutiner gällande stöd i Larsmo kommun

Beslut om särskilt stöd baserar sig på en pedagogisk utredning. Den pedagogiska utredningen görs av specialläraren inom förskolan och förskoleläraren. Till utredningen kan bifogas utlåtanden från övriga sakkunniga. Vårdnadshavarna kan delta i utredningen men det är ej nödvändigt. Vårdnadshavarna måste dock höras så att information kan delges i båda riktningar. Vårdnadshavarna bör ge samtycke för beslut om särskilt stöd. Förskolan riktar anhållan till chefen för utbildningstjänster som fattar ett förvaltningsbeslut i ärendet.

När barnet blivit beviljat särskilt stöd uppgörs en individuell plan (IP) för hur undervisningen skall ordnas. Den individuella planen uppgörs av specialläraren inom förskolan tillsammans med barnets vårdnadshavare samt andra sakkunniga (förskollärare, eventuella terapeuter). Specialläraren inom förskolan kallar alla berörda parter till ett nätverksmöte där grunderna för den individuella planen går igenom. Specialläraren inom förskolan sammanställer och skriver den individuella planen. Vårdnadshavarna skall godkänna och underteckna planen före den kan tas i bruk.

Den individuella planen uppgörs i oktober-november och granskas/revideras under ett nätverksmöte i mars-april. Om barnets behov av särskilt stöd minskar kan det avslutas genom att det görs en ny pedagogisk utredning där det konstateras att stödet inte längre behövs.

I Larsmo hänvisas barn med förlängd läroplikt till Kyrkostrands skola. Kyrkostrands skola utgör deras närskola och där får de den undervisning och det stöd de behöver. Om vårdnadshavarna anhåller om att barnet, trots sin förlängda läroplikt, skall gå i förskola i någon av Larsmos förskolor måste de lämna in en anhållan om detta till chefen för utbildningstjänster. Om vårdnadshavarna väljer ett annat alternativ än Kyrkostrands skola går barnet miste om vissa rättigheter, t.ex. rätten till gratis taxiskjuts.

Varje år i mars-april ordnar förskolorna i Larsmo informationsöverföringsmöten. I mötena deltar förskollärare, speciallärare inom småbarnspedagogik, speciallärare inom förskolan,

hälsovårdare, rektor samt eventuellt speciallärare åk.1–6. En representant från småbarnspedagogiken från varje småbarnspedagogisk enhet i förskolans distrikt kommer i tur och ordning och berättar om de barn som skall börja i förskolan. Information utgående från barnets plan inom småbarnspedagogiken samt barnets Lene feedback-blankett (uppgörs när barnet är 4 år) överförs och diskuteras. Vårdnadshavarna skall ge sitt samtycke till överföring av information.

Specialläraren inom förskolan har kontakt med eventuella talterapeuter, ergoterapeuter, fysioterapeuter och psykologer. Om vårdnadshavarna ger sitt samtycke kan de olika parterna delge varandra och förskoleläraren, information och träningstips för att hjälpa barnet i dess utveckling. Vårdnadshavarna deltar i alla möten angående deras barn. De får vara med och sätta upp mål för sitt barn samt ge tips och information som underlättar barnets vardag och inläring. Det är viktigt att samarbetet med föräldrarna fungerar väl.

4.5 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Ett barn som har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan om den övriga förskoleundervisningen. Specialundervisning på deltid ges barn som till exempel har språkliga, matematiska eller motoriska svårigheter eller svårigheter med självkontroll, uppmärksamhet eller sociala färdigheter. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka barnets inlärningsförutsättningar och förebygga svårigheter i utvecklingen och lärandet. Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Alla vårdnadshavare ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs i förskolan. Förskolepersonalen ska tillsammans och i samråd med barnet och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i barnets övriga undervisning.

Ett barn har på alla nivåer av stöd rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att garantera barnet grundläggande förutsättningar för växande och lärande samt tillgängliga lärmiljöer med möjlighet till socialt samspel.

Ett barn ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Barnet kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stöder eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För barn som använder teckenspråk kan man vid behov använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för barnets kommunikation. För barn med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För barn med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som

stödjer och ersätter tal. Även läraren kan stödja barnets kommunikation med hjälp av tecken eller andra symboler.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa barnet att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Bitrådets stöd kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Lärarens uppgift är att planera, undervisa, stödja och utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja barnet i dagliga situationer och hjälpa barnet att utföra uppgifter enligt lärarens eller andra sakkunnigas anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga förskolepersonalen.

Ett barn kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Barnet kan också ha specifika behov för lärandet. I sådana fall kan man till exempel använda olika datatekniska tillämpningar, talböcker, konkretiseringsmaterial i matematik eller hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med barnet ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen och genom samarbete med andra sakkunniga handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med barnet ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Stödet för barnet kan förutsätta specialkompetens som personalen vid den egna förskole enheten saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel inlärnings- och handledningscenter som erbjuder tjänster för barnen och utbildning och konsultation för personalen.

Anordnaren av förskoleundervisning beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Barnets lärare och elevvårdspersonalen bedömer tillsammans behovet och omfattningen av de tjänster och hjälpmedel som barnet behöver. Även den information som fåtts av barnet och vårdnadshavarna och eventuella utlåtanden av utomstående experter utnyttjas. Behovet av tjänster och hjälpmedel för barn som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om barnet får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För ett barn som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om de tjänster och särskilda hjälpmedel som barnet behöver. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i en plan för barnets lärande eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.

4.6 Elevvård

Fr.o.m. 1.8.2023 skall varje utbildningsanordnare upprätthålla en separat plan för elevvården. I Larsmo kallas planen för **Elevhälsoplan för den grundläggande utbildningen** och i planen beskrivs målen och de centrala principerna för genomförandet av elevhälsan i kommunen samt åtgärder för att genomföra och följa upp elevhälsan.

5. Bilagor

Förskoleåret 20 - 20

Intervju med förskolebarnet

Datum: _____

Mitt namn: _____

Min familj: _____

Här bor jag: _____

Min mamma jobbar med: _____

Min pappa jobbar med: _____

Mina bästa vänner: _____

Min favoritmat: _____

När jag blir stor vill jag bli: _____

Jag tycker om att: _____

Jag är bra på att: _____

Jag vill lära mig att: _____

Det här vill jag lära mig i förskolan: _____

Rita: höger/vänster _____

Klippa: höger/vänster _____

Förskoleåret 20 - 20

Föräldraenkät

Barnets namn: _____

Vårdnadshavare: _____

Våra förväntningar på förskoleåret (verksamheten, personalen etc.):

Det här tycker vi är viktigt att vårt barn lär sig i förskolan (sociala färdigheter, kognitiva färdigheter, m.m.):

Det här vill vi att personalen tar i beaktande angående vårt barn:

Blanketten tas med till barnets utvecklingssamtal.

Barnets självvärdering

Barnets namn:

Datum:

Jag förstår och minns det jag hör

Jag är intresserad av att lära mig nya saker

Jag är intresserad av att lyssna på andra

Jag är intresserad av att prata med andra

Jag tycker om att röra på mig

Jag är nyfiken på bokstäver och siffror

Jag känner till hur man använder lärplattan

Jag kan hjälpa andra och be om hjälp

Jag kan följa reglerna i förskolan

Förskoleåret 20 - 20

Barnets och föräldrarnas utvärdering

Barnets namn: _____

Barnet

Det här tycker jag är roligt i förskolan:

Det här tycker jag att jag är bra på:

Det här har jag lärt mig i förskolan:

Det här vill jag ha/ behöver jag hjälp med:

Så här känner jag inför skolstarten:

Vårdnadshavare

Reflektioner kring förskoleåret (har verksamheten motsvarat våra förväntningar t.ex.):

Så här känner vi inför skolstarten:

Det här tycker vi är bra för mottagande skola att veta angående vårt barn:

Blanketten tas med till barnets utvecklingsamtal.

Vi ger vårt samtycke till att nödvändig information om barnet får ges vidare till mottagande personal i skolan.

Larsmo den _____

Vårdnadshavare

Vårdnadshavare

INTYG

har deltagit i förskoleundervisningen läsåret 2019-2020

Förskoleundervisningen följer Larsmo kommuns läroplan som baserar sig på grunderna för förskoleundervisningens läroplan (föreskrift 102/011/2014).

LÄROMRÅDEN INOM FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN

Mina många uttrycksformer

Språkets rika värld

Jag och vår gemenskap

Jag utforskar min omgivning

Jag växer och utvecklas

Tilläggsuppgifter: Barnen i förskolan har deltagit i skogsmulleverksamhet.
I förskolan ges också undervisning i finska.
Inom förskolan betonas speciellt lekens betydelse vid inläring.

Förskollärare

Vårdnadshavare

Elev:

Skola:

nivå 1

Allmänt stöd

nivå 2

Intensifierat stöd i åk

nivå 3

Särskilt stöd i åk

Pedagogisk bedömning inom småbarnspedagogik / och förskola

- "Titta jag kan"-materialet används av personalen då den pedagogiska bedömningen görs. "Titta jag kan"- materialet delges ej vårdnadshavarna.
- Ange + i rutan nere om "barnet behärskar", ange – om barnet "ej behärskar".

Personuppgifter

Namn

Personuppgifter

Småbarnspedagogisk enhet/förskola

Redogörelse av behovet av ytterligare stödåtgärder

Barnet har fått stöd under kortare tid. Detta har inte varit tillräckligt och som fortsatt stödåtgärd görs en pedagogisk bedömning.

Beskrivning av nuläget:

Pedagogisk bedömning av barnets färdigheter

1. Motorisk färdighet

Grovmotorik Finmotorik

Grundrörelser Penngrepp

Koordination Mönster/kopiering

Kroppsuppfattning Likheter/olikheter

2. Sensomotoriska färdigheter

Balans Syn

Led- och muskelsinne Hörsel

Beröring

3. Sociala färdigheter

Samarbetsförmåga Empatisk förmåga
Koncentration Hänsyn
Konfliktlösning Jag-uppfattning
Växelverkan med barn och vuxna

4. Språkliga färdigheter

Hemspråk Lyssna
Språkljud Samtala
Ordförråd Uppfatta

5. ADL färdigheter

Av- och påklädning
Hygien
Matsituationen

6. Övrigt

Allergier/sjukdomar

Konsultation och samarbete med sakkunniga

Speciallärare inom småbarnspedagogik/förskola

Fysioterapeut

Ergoterapeut

Musikterapeut

Psykolog

Socialarbetare

Taltherapeut

Annan

Barnet har konstaterats vara i behov av plan för lärande

Den pedagogiska bedömningen har gjorts av lärare inom småbarnspedagogik/förskola., egenvårdare, förskollärare, speciallärare inom småbarnspedagogik/förskola.

Datum

Vårdnadshavarens underskrift krävs ej.

Verksamhetsperiod

Personuppgifter

Barnets namn:

Rådgivningsbyrå:

Småbarnspedagogisk enhet / förskola:

Beskrivning av barnets specifika behov:

Målsättningar för närmaste framtiden

Kortsiktiga mål:

Långsiktiga mål:

Konsultation och samarbete med sakkunniga

Speciallärare inom småbarnspedagogik/förskola:

Fysioterapeut

Ergoterapeut

Psykolog

Socialarbetare

Taltherapeut

Annan

Precisering av det mera omfattande stödet/intensifierat stöd

Pedagogiska lösningar

Smågruppsundervisning

Individuell undervisning

Övrigt

Personer som deltagit i uppgörande av planen

Vårdnadshavare:

Lärare inom småbarnspedagogik, egenvårdare, förskollärare/lärare inom förskola,
speciallärare inom småbarnspedagogik/förskola:

Övriga:

Bifogat finns den Pedagogiska bedömningen; ja nej

Utvärderingen av planen sker:

Hur har det mera omfattande stödet / intensifierat stöd fungerat?

Vad har fungerat bra/mindre bra?

Vårdnadshavare

Vårdnadshavare

Representant från den småbarnspedagogiska enheten/förskola

Larsmo den:

Verksamhetsperiod:

Personuppgifter

Barnets namn

Adress

Vårdnadshavare

Rådgivningsbyrå

Småbarnspedagogisk enhet/Förskola

Utvärdering av det intensifierade stödet (Vårdnadshavare, lärare inom småb.ped, förskollärare). Vad fungerade/fungerade inte och varför?

Pedagogisk Utredning

Grundkunskaper (motorik, språk, ADL, matematik, förståelse.).

Social förmåga (växelvekan mellan barn och vuxna)

Socioemotionell förmåga (empati, självkänsla, samarbetsförmåga)

Bedömning av vilka stödfunktioner eleven kommer att behöva (pedagogiska lösningar, inlärningsmiljö, smågrupper, bildschema, stödtecken m.m.)

Utförda utredningar och testningar (vem, när)

Personer som deltagit i uppgörande av utredningen

Lärare inom småbarns.ped, egenvårdare

Förskollärare

Speciallärare inom småbarns.ped./förskola:

Vårdnadshavare har hörts

Datum:

Övriga

Den pedagogiska utredningen visar att barnet

Behöver kontinuerligt(särskilt) stöd

Behöver inte kontinuerligt(särskilt) stöd

Lärare inom småbarns.ped./förskollärare:

Speciallärare inom småbarns.ped/förskola:

Ort/Datum:

Personuppgifter

Barnets namn

Adress

Vårdnadshavare

Rådgivningsbyrå

Småbarnspedagogisk enhet/förskola

Utlåtanden finns i Habiliteringsmappen

Fysioterapeut

Ergoterapeut

Foniater

Psykolog

Synpedagog

Barnneurolog

Läkare

Annan

Undersökningar**Mediciner** (vilka mediciner behöver barnet, vem har fått skolning om medicineringen samt intyg över vem som har rätt att ge medicin på enheten/förskolan)**Terapier**

Rehabiliteringshandledare

Stöd i hemmet

Konkret verksamhetsplan för barnet

Målsättningar

Kortsiktiga mål:

Långsiktiga mål:

Habiliteringsmöte

Deltagare:

Larsmo / 20

Vårdnadshavare

Speciallärare inom småb.ped./förskola

Utvärdering av planen sker: